

مرجع کامل

تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح در طرحهای عمرانی

ویرایش ۱۴۰۱ با تجدیدنظر و اضافات

مؤلف:

مهندس محمدعلی فرشادفر

کارشناس رسمی دادگستری

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
وضعیت ویراست:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
شابک:
وضعیت فهرست‌نویسی:
یادداشت:
یادداشت:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
رده‌بندی کنگره:
رده‌بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

فرشادفر، محمدعلی، ۱۳۴۹ -
مرجع کامل تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح / مؤلف محمدعلی فرشادفر.
ویراست ۳.
تهران: نوآور؛ پارسپا، ۱۳۹۱.
۲۱۲ ص.:
۲-۷۶-۰۱۶۸-۶۰۰-۹۷۸
فیپا
ویراست قبلی: نوآور، ۱۳۸۹.
کتابنامه: ص. ۲۱۲.
مصالح ساختمانی -- ایران -- قیمت‌ها
ساختمان‌سازی -- ایران -- برآورد
ساختمان -- ایران -- قراردادها
TH ۴۳۵/ف۴م ۱۳۹۱
۰۲۹/۶۹۰
۲۷۳۶۹۷۸

مرجع کامل تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح در طرح‌های عمرانی

نشر نوآور

مؤلف: مهندس محمدعلی فرشادفر
ناشر: نوآور
ویراستار: آناهیتا رسام حقیقی
شمارگان: ۵۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۸-۰۷۶-۲

مرکز بخش:

نوآور، تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان شهدای
ژاندارمری نرسیده به خیابان دانشگاه ساختمان ایرانیان، پلاک ۵۸
طبقه اول، واحد ۳ تلفن: ۹۲-۶۶۴۸۴۱۹۱، www.noavarpub.com

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب مطابق با قانون حقوق مؤلفان و
مصنفان مصوب سال ۱۳۴۸ برای ناشر محفوظ و منحصراً متعلق به نشر
نوآور می‌باشد. لذا هر گونه استفاده از کل یا قسمتی از این کتاب (از قبیل
هر نوع چاپ، فتوکپی، اسکن، عکس‌برداری، نشر الکترونیکی، هر نوع
انتشار به صورت اینترنتی، سی‌دی، دی‌وی‌دی، فیلم فایل صوتی یا
تصویری و غیره) بدون اجازه کتبی از نشر نوآور ممنوع بوده و شرعاً حرام
است و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

@Noavarpub

صفحه رسمی انتشارات نوآور در شبکه‌های اجتماعی

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۷	بخش اول / تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح
	بررسی تطبیقی بخشنامه جدید تعدیل (۱۰۱/۱۷۳۰۷۳ مورخ ۱۳۸۲/۹/۱۵) با بخشنامه قدیم (۹۷۰۶/۵۴/۲۰۸۰ - ۱ مورخ ۱۳۷۰/۶/۲۳)
۱۶	تعدیل در قراردادهای با نرخ مترمربع زیربنا (سرجمع)
۲۲	مثال نحوه محاسبه تعدیل در قراردادهای با نرخ مترمربع زیربنا در هنگام برآورد اولیه
۲۵	تعدیل کارهای اضافی (در قالب ۲۵٪ درصد افزایش مبلغ پیمان) در کارهای ساختمانی به صورت سرجمع
۲۸	شاخص‌های (پیوست (۱)، پیوست (۲)، پیوست (۳) در تعدیل آحاد بها چیست؟
۲۹	شاخص تعدیل معکوس چیست؟
۳۱	انواع ردیف‌های فهرست بها
۳۳	تغییرات مدت پیمان در قراردادهای پیمانکاری و نحوه تمدید آن
۳۴	نحوه محاسبه شاخص میانگین در قراردادهای دارای تأخیر
۳۷	شاخص تعدیل کارکرد در دوره تأخیر
۳۷	بخشنامه نحوه محاسبه تأخیرات ناشی از تأخیر در پرداخت صورت وضعیت‌ها
۳۹	بخشنامه به کلیه دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
۴۳	بخشنامه به کلیه دستگاه‌های اجرایی و مهندسان مشاور
۴۵	مثال در مورد محاسبه تأخیر در پرداخت‌ها
۴۹	مثال درباره تعدیل کارکرد آحاد بها
۵۳	تعلیق کار (ماده ۴۹ شرایط عمومی پیمان) و هزینه‌های مربوط به آن
۶۲	(ضرایب تطبیق) چیست؟
	نحوه محاسبه میزان مابه‌التفاوت حق بیمه برای تبدیل شاخص مبنا به دوره تنظیم فهرست پایه در پروژه‌های غیر عمرانی
۶۴	نحوه محاسبه مابه‌التفاوت آهن‌آلات و سیمان در پیمان‌های منعقد با فهرست‌بهای سال ۱۳۷۷ و بعدازآن
۶۷	نحوه عمل کارفرما در خصوص پرداخت مابه‌التفاوت آهن‌آلات و سیمان
۷۵	مثال مابه‌التفاوت مصالح آهن و سیمان برای قراردادهای فهرست‌بهای
۸۱	

- ۸۳..... نحوه محاسبه مابه‌التفاوت مصالح (نرخ فولاد و سیمان)
- ۸۵..... مثال مابه‌التفاوت مصالح برای قراردادهای پیمان با نرخ مترمربع زیربنا
- ۸۷.. شرح بخشنامه مابه‌التفاوت نرخ سیمان و فولاد، قراردادی زیربنایی و فاقد تعدیل آحاد بها
- ۹۲..... جبران خسارت دیرکرد در پرداخت‌ها (در قراردادهای پیمان با نرخ مترمربع زیربنا)
- ۹۳..... نحوه محاسبه سیمان مورد مصرف در طرح‌های عمرانی
- بخش دوم / بخشنامه‌ها**
- ۹۸..... دستورالعمل نحوه تعدیل آحاد بهای پیمان‌ها شماره ۱۰۱/۱۷۳۰۷۳
- ۱۱۱..... بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
- دستورالعمل نحوه تعدیل آحاد بهای پیمان‌ها (پیوست بخشنامه شماره ۹۷۰۶/۵۴/۲۰۸۰ - ۱ مورخ ۱۳۷۰/۶/۲۳)
- ۱۱۳..... دستورالعمل نحوه محاسبه تفاوت بهای آهن‌آلات و سیمان
- ۱۱۹..... پیوست بخشنامه شماره ۲۳۲۳۹ - ۵۴ - ۲۳۰۹۵/۵ - ۱۰۲ مورخ ۱۳۷۲/۱۲/۲۵
- ۱۲۳..... بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران
- ۱۲۴..... نحوه محاسبه تعدیل هزینه تجهیز و برچیدن کارگاه
- ۱۲۵..... تاریخچه قراردادهای مقطوع با نرخ مترمربع زیربنا (سرجمع)
- ۱۲۷..... انعقاد پیمان اجرای کارهای ساختمانی به صورت سرجمع اول
- ۱۵۳..... بخشنامه انعقاد پیمان اجرای کارهای ساختمانی به صورت سرجمع دوم
- ۱۷۶..... اصلاحیه بخشنامه سرجمع شماره ۱
- ۱۷۸..... اصلاحیه بخشنامه سرجمع شماره ۲
- ۱۷۹..... مقایسه تطبیقی قراردادهای فهرست‌بهای با قراردادهای سرجمع
- ۱۹۸..... مثال کامل نحوه محاسبه برآورد بهنگام شده در قراردادهای سرجمع
- ۲۰۴..... تفاوت بهای قیر و مواد ناریه
- ۲۰۶..... جبران افزایش بهای قیر
- ۲۰۹..... دستورالعمل نحوه محاسبه تفاوت بهای قیر
- ۲۱۲..... منابع و مأخذ

تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح از جمله موضوعاتی است که به دلیل ایجاد تعهدات و بار مالی فراوان بر طرح‌های عمرانی از جایگاه ویژه و مهمی برخوردار می‌باشد، لزوم آشنایی هرچه بیشتر دست‌اندرکاران در امر ساخت‌وساز با دانش متره و برآورد، آنالیز بها، محاسبات مربوط به تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح به‌نوعی باعث جلوگیری از تحمیل هزینه‌های اضافی و مهمتر از آن اتمام به‌موقع عملیات اجرایی طرح‌ها می‌گردد.

نوع ساختاری محاسبات مربوط به برآورد اولیه طرح‌های عمرانی با توجه به وجود فهرس بهای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به گونه‌ای است که لزوم اعمال ضرایب تعدیل ناشی از جبران افزایش قیمت مصالح و دستمزدها را ضروری می‌نماید، در این خصوص سالیان متمادی است که در قالب بخشنامه‌های مختلف نحوه محاسبات مربوط به ضرایب تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح از طریق دستگاه‌های ذیربط تهیه و در اختیار کارفرمایان، مشاوران و پیمانکاران قرار می‌گیرد. به دلیل تنوع این بخشنامه‌ها و تغییرات متوالی که در طی این سالیان به وقوع پیوسته، بر آن شدیم تا با جمع‌آوری مجموعه‌ای هرچند مختصر عمده مطالب مورد رجوع را که در سنوات گذشته در برخورد با بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های ابلاغی از طرف، سازمان‌ها و ارگان‌های مسئول به‌دست‌آمده، گردآوری، پردازش و ارائه نماییم.

بدیهی است این مجموعه برای تمامی دست‌اندرکاران شاغل در بخش ساخت‌وساز اعم از کارفرمایان، مشاوران، پیمانکاران و نیز دانشجویان فنی و مهندسی قابل استفاده می‌باشد. امید است با آشنایی هرچه بیشتر کارشناسان با این مباحث خطاهای ناشی از عدم آگاهی با بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح به حداقل رسیده و پروژه‌های عمرانی در زمان‌های پیش‌بینی شده و قیمت‌های واقعی به بهره‌برداری برسند.

در پایان از مسئولین محترم انتشارات نوآور که در به ثمر رسیدن این مجموعه اینجانب را یاری نموده کمال تشکر را داشته و از خداوند متعال توفیق روزافزون و سعادت ابدی خواستارم.

محمدعلی فرهادفر

سرپرست مدیریت امور اجرایی
سازمان مسکن و شهرسازی استان تهران

@Noavarpub_com

صفحه رسمی انتشارات نوآور در اینستاگرام

نشر نوآور ضمن ارج نهادن و قدردانی از اعتماد شما به کتاب‌های این انتشارات، به استحضارتان می‌رساند که همکاران این انتشارات، اعم از مؤلفان و مترجمان و کارگروه‌های مختلف آماده‌سازی و نشر کتاب، تمامی سعی و همت خود را برای ارائه کتابی درخور و شایسته شما فرهیخته گرامی به‌کار بسته‌اند و تلاش کرده‌اند که اثری را ارائه نمایند که از حداقل‌های استاندارد یک کتاب خوب، هم از نظر محتوایی و غنای علمی و فرهنگی و هم از نظر کیفیت شکلی و ساختاری آن، برخوردار باشد.

با این وجود، علی‌رغم تمامی تلاش‌های این انتشارات برای ارائه اثری با کمترین اشکال، باز هم احتمال بروز ایراد و اشکال در کار وجود دارد و هیچ اثری را نمی‌توان الزاماً مبرا از نقص و اشکال دانست. از سوی دیگر، این انتشارات بنابه تعهدات حرفه‌ای و اخلاقی خود و نیز بنابه اعتقاد راسخ به حقوق مسلم خوانندگان گرامی، سعی دارد از هر طریق ممکن، به‌ویژه از طریق فراخوان به خوانندگان گرامی، از هرگونه اشکال احتمالی کتاب‌های منتشره خود آگاه شده و آن‌ها را در چاپ‌ها و ویرایش‌های بعدی رفع نماید.

لذا در این راستا، از شما فرهیخته گرامی تقاضا داریم در صورتی که حین مطالعه کتاب با اشکالات، نواقص و یا ایرادهای شکلی یا محتوایی در آن برخورد نمودید، اگر اصلاحات را بر روی خود کتاب انجام داده‌اید پس از اتمام مطالعه، کتاب ویرایش شده خود را با هزینه انتشارات نوآور، پس از هماهنگی با انتشارات، ارسال نمایید، و نیز چنانچه اصلاحات خود را بر روی برگه جداگانه‌ای یادداشت نموده‌اید، لطف کرده عکس یا اسکن برگه مزبور را با ذکر نام و شماره تلفن تماس خود به ایمیل انتشارات نوآور ارسال نمایید، تا این موارد بررسی شده و در چاپ‌ها و ویرایش‌های بعدی کتاب اعمال و اصلاح گردد و باعث هرچه پربارتر شدن محتوای کتاب و ارتقاء سطح کیفی، شکلی و ساختاری آن گردد.

نشر نوآور، ضمن ابراز امتنان از این عمل متعهدانه و مسئولانه شما خواننده فرهیخته و گرانقدر، به‌منظور تقدیر و تشکر از این همدلی و همکاری علمی و فرهنگی، در صورتی که اصلاحات درست و بجا باشند، متناسب با میزان اصلاحات، به رسم ادب و قدرشناسی، نسخه دیگری از همان کتاب و یا چاپ اصلاح شده آن و نیز از سایر کتب منتشره خود را به‌عنوان هدیه، به انتخاب خودتان، برایتان ارسال می‌نماید، و در صورتی که اصلاحات تأثیرگذار باشند در مقدمه چاپ بعدی کتاب نیز از زحمات شما تقدیر می‌شود. همچنین نشر نوآور و پدیدآورندگان کتاب، از هرگونه پیشنهادها، نظرات، انتقادات و راه‌کارهای شما عزیزان در راستای بهبود کتاب، و هرچه بهتر شدن سطح کیفی و علمی آن صمیمانه و مشتاقانه استقبال می‌نمایند.

تلفن: ۲-۶۶۴۸۴۱۹۱

www.noavarpub.com

info@noavarpub.com

بخش اول

تعدیل و مابه‌التفاوت مصالح

تعدیل چیست؟

تعدیل در لغت به معنای برابر کردن، هم وزن کردن و در عرف طرح‌های عمرانی، متناسب نمودن قیمت‌های قرارداد در مدت اجرا، با استفاده از شاخص‌های تعدیل آحاد بها می‌باشد. عمدتاً شاخص‌های تعدیل با استفاده از مبانی زیر تعیین می‌شود:

۱- مواد و مصالح

۲- دستمزد

۳- ماشین‌آلات

ابلاغ شاخص‌های دوره‌های سه‌ماهه توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، هر سه ماه یکبار منتشر و در اختیار دستگاه‌های اجرایی قرار می‌گیرد.

اضافه می‌نماید، که بخش اقتصادی بانک مرکزی ایران نیز بر اساس بررسی‌های مستمر، شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها در ایران و شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی ماهیانه را تعیین و به صورت مجله در دسترس واحدهای علاقه‌مند قرار می‌دهد. خاطرنشان می‌گردد که استفاده از این شاخص‌ها الزامی نیست، اما در مواردی که برای آن‌ها شاخص وجود ندارد می‌توان از شاخص‌های بانک مرکزی ایران برای تعدیل قیمت‌ها استفاده نمود.

فهرست‌های پایه

شاخص‌های تعدیل در حال حاضر منحصرأ به آن بخش از کارهای عمرانی اعمال می‌گردد که از طرف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی برای آن‌ها فهرست پایه منتشر نموده است. در حال حاضر در بعضی از رشته‌های پیمانکاری بالأخص رشته‌های عمومی، فهرست پایه تدوین گردیده که این فهرس دارای شرح ردیف‌های کار و همچنین قیمت‌های واحد مربوط به هر ردیف بوده که قیمت‌های واحد در مقابل شرح هر ردیف درج گردیده است. این فهرست‌ها به گونه‌ای تنظیم گردیده که می‌تواند برای فعالیت‌های کوچک و بزرگ مربوط به همان رشته و یا بعضی از فعالیت‌هایی که تفاوت‌های جزئی دارند مورد استفاده قرار گیرد. لذا دستگاه‌های اجرایی و مهندسان مشاور موظفند پس از انجام طراحی و تهیه نقشه‌های مربوط به پروژه‌ها، از فهرس پایه - در صورت وجود - استفاده نموده و فهرست مقادیر و قیمت‌های مربوط به پروژه مورد نظر را تدوین نمایند (متره و برآورد). بدین ترتیب در مقابل شرح ردیف هر کار، مقدار کار مورد نظر که پس از انجام طراحی و تهیه نقشه‌های اجرایی مشخص خواهد شد، درج می‌گردد. هم‌اکنون سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی تا پایان سال ۱۳۸۶ برای پانزده رشته به شرح ذیل فهرست پایه تدوین و ارائه نموده است:

- ۱- کارهای ساختمان (رشته ابنیه)
- ۲- رشته آبخیزداری و منابع طبیعی
- ۳- رشته انتقال و توزیع آب روستایی
- ۴- رشته تأسیسات برقی
- ۵- رشته چاه و قنات‌ها
- ۶- رشته خطوط انتقال آب
- ۷- رشته شبکه جمع‌آوری و انتقال فاضلاب
- ۸- رشته تأسیسات مکانیکی
- ۹- رشته ترمیم و بازسازی نوار حفاری در معابر شهری
- ۱۰- رشته راه، باند فرودگاه و زیرسازی راه‌آهن
- ۱۱- رشته راهداری
- ۱۲- رشته سدسازی
- ۱۳- رشته توزیع آب
- ۱۴- رشته آبیاری تحت فشار
- ۱۵- رشته آبیاری و زهکشی

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی در هر سه ماه شاخص‌های رسمی تعدیل مربوط به هر یک از فهرس پایه فوق‌الذکر را منتشر می‌کند تا مورد استفاده دستگاه‌های اجرایی و مشاوران جهت تنظیم قراردادهای و مبنایی برای پرداخت صورت‌وضعیت تعدیل پیمانکاران باشد.

تعریف شاخص و انواع آن

شاخص: عددی است که متوسط قیمت هر دوره را نسبت به یک دوره معین که دوره پایه نامیده می‌شود به درصد نشان می‌دهد، در این صورت شاخص دوره پایه عدد صد می‌باشد. از قبیل شاخص پایه سه‌ماهه چهارم سال ۱۳۶۱ و سه‌ماهه چهارم ۱۳۷۶ که معادل ۱۰۰ فرض شده است. و این بدان معناست که دوره‌های سه‌ماهه مزبور، دوره پایه می‌باشند.

شاخص کلی

عددی است که متوسط قیمت آحاد بها برای کل اقلام فهرست‌های بهای پایه در هر دوره را نسبت به پایه آن‌ها به درصد نشان می‌دهد. بدین ترتیب شاخص کل حاوی میانگین رشد قیمت‌های کلیه ردیف‌های کار مربوط به تمامی فهرست‌های پایه می‌باشد که به‌طور یکجا و

به‌صورت یک عدد در هر دوره پایه مشخص می‌گردد.
- از شاخص کل برای تعدیل مبالغ تجهیز و برچیدن کارگاه استفاده می‌گردد.

شاخص رشته‌ای

عددی است که متوسط قیمت آحاد بها برای کل اقلام هر یک از فهرست‌های بهای پایه در هر دوره را، نسبت به دوره پایه همان فهرست‌بها، به درصد نشان می‌دهد، و لذا شاخص رشته‌ای حاوی میانگین رشد قیمت‌های کلیه ردیف‌های مربوط به هر یک از فهرست‌های پایه می‌باشد که به‌طور یکجا و به‌صورت یک عدد در هر دوره پایه مشخص می‌گردد.

شاخص گروهی

شاخص گروهی عددی است که متوسط قیمت آحاد بها برای کل اقلام هر یک از فصول فهرست‌های بهای پایه در هر دوره را، نسبت به دوره پایان همان فصل فهرست‌بها، به درصد نشان می‌دهد. بدین ترتیب شاخص گروهی حاوی میانگین رشد قیمت‌های هر یک از فصول فهرس پایه می‌باشد که اعمال آن در فهرس پایه می‌تواند دقت بیشتر در اعمال تعدیل را به دنبال داشته باشد، هر فهرست‌بها از چند فصل و هر فصل از ردیف‌های متعدد کاری تشکیل شده است.

شاخص دوره سه‌ماهه

شاخص دوره سه‌ماهه عبارت از شاخص‌های کلی، رشته‌ای یا گروهی در هر یک از دوره‌های سه‌ماهه منتهی به ماه‌های خرداد، شهریور، آذر، و اسفندماه هر سال است.

شاخص دوره انجام کار

شاخص دوره انجام کار، شاخص کلی، رشته‌ای یا گروهی دوره سه‌ماهه‌ای است که عملیات اجرایی در آن دوره انجام شده است.

شاخص مبنا

شاخص مبنا به دوره سه‌ماهه‌ای اطلاق می‌شود که تعدیل پیمانکار، از این دوره به بعد محاسبه خواهد شد. به‌رحال شاخص‌های دوره مبنا که شاخص‌های مبنای پیمان نامیده می‌شود، مبنای پرداخت تعدیل به پیمانکاران بوده و طبیعی است که تعدیل بایستی از دوره

مبنا به بعد پرداخت شود. شاخص مبنا بایستی حتماً در اسناد مناقصه تعیین گردد تا پیمانکاران بتوانند پیشنهاد قیمت خود را با توجه به نوع شاخص مبنا ارائه نمایند. برای پیمان‌هایی که با استفاده از فهرست‌های پایه منعقد می‌شوند شاخص مبنا می‌تواند به یکی از صورت‌های زیر باشد:

۱- دوره سه‌ماهه‌ای که فهرست‌بهای مربوط به پیمان بر اساس قیمت‌های آن دوره محاسبه شده است.

۲- دوره سه‌ماهه‌ای که پیشنهاد قیمت پیمانکار طی آن دوره تسلیم شده است. در این نوع پیمان‌ها، چنانچه ارجاع کار به روش ترک تشریفات مناقصه باشد، شاخص دوره سه‌ماهه‌ای که پیشنهاد نهایی پیمانکار در آن دوره به صورت کتبی تسلیم کارفرما شده باشد، شاخص مبنای پیمان خواهد بود.

نکته مهم

دو روش ذکر شده بر اساس بخشنامه قدیم تعدیل معروف به بخشنامه ۲۰۸۰ استخراج و ارائه گردیده است، شاخص مبنای پیمان در بخشنامه جدید تعدیل ۷۳۰۷۳ صرفاً یک روش بوده و آن، یک دوره قبل از آخرین تاریخ دوره سه‌ماهه‌ای که پیشنهاد قیمت پیمانکار طی آن دوره تسلیم کارفرما شده می‌باشد.

- در روش دوم بخشنامه قدیم که شاخص مبنای پیمان دوره سه‌ماهه پیشنهاد قیمت پیمانکار تعیین می‌گردد، محدودیت سقف ۱۰ درصد افزایش قیمت وجود ندارد.

- در بخشنامه جدید تعدیل نیز محدودیت سقف حداکثری ۱۰ درصد بالاتر از مبلغ برآورد اولیه همانند روش دوم بخشنامه قدیم وجود ندارد.

روش محاسبات تعدیل

علاوه بر مشخص نمودن شاخص مبنا که از نکات اساسی در مناقصات است، بایستی ضابطه تعدیل نیز در اسناد مناقصه مشخص گردد. ضابطه تعدیل به معنای فرمول محاسبه تعدیل و همچنین شرایطی است که طبق آن بتوان با استفاده از انواع شاخص‌های منتشر شده بدون آنکه ابهامی در نحوه کاربرد شاخص‌ها وجود داشته باشد میزان تعدیل متعلقه را محاسبه نمود. فرمول مربوط در هر دو بخشنامه جدید و قدیم با جزئی تغییرات به شرح ذیل آورده شده است:

$$\text{مبلغ تعدیل} = [P_2 - P_1] \times \left[\frac{I}{I_0} - 1 \right] \times 0.95$$

از رابطه فوق می‌توان ضریب تعدیل را به شرح ذیل به دست آورد:

$$\text{ضریب تعدیل} = \left[\frac{I}{I_0} - 1 \right] \times 0.95$$

P_2 = مبلغ ثانویه کارکرد در دوره کارکرد

P_1 = مبلغ اولیه کارکرد در دوره کارکرد

I = شاخص دوره انجام کار

I₀ = شاخص مبنا

بدین ترتیب محاسبه ضریب تعدیل برای دوران کارکرد پیمانکار منوط به آن است که شاخص دوره کارکرد اعلام شده باشد در غیر این صورت محاسبه میزان تعدیل متعلقه غیرممکن خواهد بود.

در این صورت تنها می‌توان تا اعلام شاخص‌های دوره انجام کار، تعدیل هر صورت وضعیت را با استفاده از آخرین شاخص‌های منتشره مربوط محاسبه و به صورت علی‌الحساب به پیمانکار پرداخت نمود.

بدیهی است با اعلام شاخص‌های قطعی دوره انجام کار، محاسبات تعدیل بایستی با استفاده از شاخص‌های دوره مربوطه انجام شده و مبالغ آن به صورت قطعی به حساب پیمانکار منظور گردد.

نکته مهم

بعضاً مشاهده می‌گردد پیمانکاران و به تبع آن کارفرمایان با شاخص‌های علی‌الحساب صورت وضعیت کارکرد تعدیل قطعی را تأیید و جهت پرداخت به بخش مالی اعلام می‌کنند، طبیعتاً بخش مالی صورت وضعیت کارکرد تعدیل قطعی را قطعی فرض نموده و پس از دریافت مفاصاحساب از پیمانکار پرداخت نهایی صورت می‌پذیرد. در این حالت پس از اعلام شاخص‌های قطعی توسط سازمان مدیریت دیگر امکان ارسال مجدد تعدیل قطعی مقدور نبوده و پیمانکار متضرر می‌گردد. بدین لحاظ لازم است با شاخص‌های علی‌الحساب حتماً صورت وضعیت تعدیل موقت توسط پیمانکار تهیه و ارائه گردد.

نکته

به منظور تقلیل محاسبات تعدیل آحاد بها بایستی پیمانکاران در آخر همراه شمس‌ی صورت وضعیت کارهای انجام شده تا آن تاریخ را محاسبه و صورت وضعیت‌های مزبور نیز به تفکیک عملیات هر فصل تنظیم گردد.

توجه

سایر اجزا و جزئیات مربوط به محاسبات تعدیل به طور مشروح در بخش بررسی تطبیقی بخشنامه‌های قدیم و جدید تعدیل آورده شده است.

نکته

چنانچه تعدیل و نحوه استفاده از شاخص‌ها در قرارداد پیش‌بینی شده باشد، طبیعی است که قیمت‌های قرارداد در زمان اجرای عملیات بر اساس شاخص‌های پیش‌بینی شده که عمدتاً شاخص‌های رسمی منتشره توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی می‌باشد، مشمول تعدیل قرار خواهد گرفت. نکته حائز اهمیت این است که شاخص‌ها بایستی در قراردادهایی مورداستفاده قرار گیرد که شرایط لازم را دارا بوده و منعی برای استفاده از آن‌ها وجود نداشته باشد. معمولاً در زمان اعلام شاخص‌ها نحوه استفاده از آن‌ها نیز اعلام می‌گردد.